

CO₂-PRESTATIELADDER

IMPACTVERSLAG 2021

Inhoud

Voorwoord

Zoals elke organisatie publiceren we jaarlijks onze jaarcijfers, te vinden op onze website. Dat geeft zeker een beeld van SKAO, maar cijfers geven geen informatie over wie er achter al dit werk zitten, wat de impact van de CO₂-Prestatieladder is en welke ontwikkelingen er spelen.

Aan mij dan ook de eer en het genoegen om het voorwoord van ons eerste impactverslag te schrijven, een verslag wat we tegelijkertijd en naast onze jaarcijfers publiceren om de impact van de CO₂-Prestatieladder te laten zien.

In deze eerste editie nemen we de lezer mee in wie de mensen achter SKAO zijn en vertellen we over de relatie tussen SKAO en de Sustainable Development Goals. Daarnaast geven we aandacht aan twee aanbestedingen uit 2021 waarbij de CO₂-Prestatieladder is toegepast, een infrastructuur projectcase uit België en een projectcase over koffie. Verder lichten we een paar hoogtepunten uit 2021 toe, zoals de start van de doorontwikkeling naar Handboek 4.0, het evenement Impact maken met Klimaatneutraal Inkopen, de impact van de Maatregellijst, de toename van gecertificeerde overheden en de start van het onderzoek naar de haalbaarheid voor de CO₂-Prestatieladder in Europa.

Dit alles om het verhaal achter de cijfers van 2021 te vertellen, wat volgens ons minstens zo interessant is.

Veel leesplezier!

Namens iedereen van SKAO,

Annemiek Lauwerijssen
General Manager SKAO

De CO₂-Prestatieladder

Het duurzaamheidsinstrument van Nederland

De CO₂-Prestatieladder is een instrument dat organisaties helpt om CO₂ te reduceren. In de bedrijfsvoering, projecten en in de keten. Het instrument is zowel een CO₂-managementsysteem als een aanbestedingsinstrument: met een certificaat op de Ladder kunnen organisaties gunningvoordeel krijgen bij aanbestedingen.

Met ruim 4000 gecertificeerde organisaties (meer dan 1250 certificaten) en 200 aanbestedende diensten is de CO₂-Prestatieladder hét CO₂-reductie-instrument van Nederland.

Meer weten? Bekijk ons filmpje over de CO₂-Prestatieladder als [CO₂-managementsysteem](#) en als [aanbestedingsinstrument](#).

En voor inspiratie over hoe u met de Ladder aan de slag kan gaan, lees de projectcases op p. 18 en 32 in dit verslag, of ga naar [onze website](#).

Stichting Klimaatvriendelijk Aanbesteden & Ondernemen (SKAO) jaagt bedrijven en overheden met de CO₂-Prestatieladder aan om CO₂ te reduceren, met als doel een klimaatneutraal bedrijfsleven te realiseren. Wij verbinden partijen, delen kennis en zijn het hart van een groot netwerk.

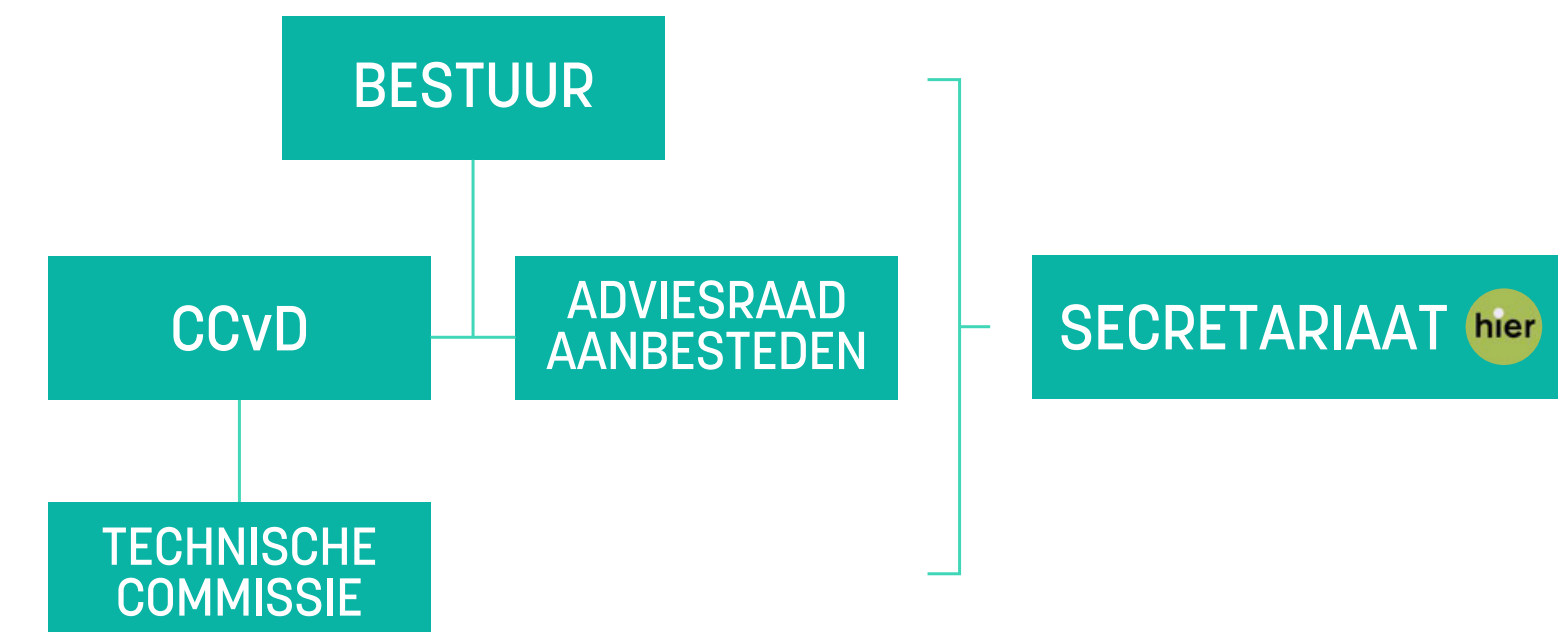
Stichting Klimaatvriendelijk Aanbesteden & Ondernemen:

Het hart van een groot netwerk

SKAO is de onafhankelijke eigenaar en beheerder van de CO₂-Prestatieladder en verantwoordelijk voor het gebruik en de doorontwikkeling van het certificeringschema. Daarnaast zorgen wij voor verbreding van het gebruik van de CO₂-Prestatieladder bij organisaties, opdrachtgevers en in verschillende sectoren.

het CCvD, werkgroepen en de Technische Commissie. Ook heeft het team veelvuldig presentaties gegeven aan overheden over aanbesteden en aan bedrijven of certificeren op bedrijfsniveau. Het draagt zorg voor de communicatie(middelen), de website, helpdesk en faciliteert onderzoek naar de verbetering en doorontwikkeling van de CO₂-Prestatieladder.

SKAO heeft in 2021 tientallen bijeenkomsten en vergaderingen georganiseerd van verschillende onderdelen van de stichting zoals het bestuur,

Organogram Stichting Klimaatvriendelijk Aanbesteden en Ondernemen
Lees [hier](#) meer over de stichting en alle afzonderlijke onderdelen.

De Sustainable Development Goals en de impact van de CO₂-Prestatieladder en SKAO

We staan wereldwijd voor enorme uitdagingen op economisch, sociaal en milieugebied. Om deze te aan te gaan, zijn in de **Sustainable Development Goals** (SDG's) de mondiale prioriteiten en ambities voor 2030 vastgelegd. 17 doelen om van de wereld een betere plek te maken. Hoe dragen de activiteiten en projecten van SKAO en de CO₂-Prestatieladder in 2021 hieraan bij?

In dit artikel bespreken we de SDG's waaraan de CO₂-Prestatieladder en SKAO een bijdrage leveren. Elk SDG is opgebouwd uit een hoofddoel, subdoelen en indicatoren. We trachten onze impact waar mogelijk op indicatorniveau weer te geven. Dit helpt onze organisatie om het fundament, 'waar doen we het voor', duidelijk voor ogen te hebben. In onderstaande worden de 6 SDG's waaraan de CO₂-Prestatieladder en SKAO een *directe* bijdrage leveren besproken, waarbij we doorverwijzen naar artikelen in dit impactverslag die hierover gaan.

SDG 3 GOEDE GEZONDHEID EN WELZIJN

Verzekeren van een goede gezondheid en welzijn voor alle leeftijden

Subdoel 3.9 Terugdringen van lucht, water en bodemverontreiniging. Het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen door gecertificeerde organisaties op de CO₂-Prestatieladder resulteert in minder vervuiling van lucht, bodem en water. **Gecertificeerde organisaties** nemen maatregelen om hun CO₂-reductie terug te dringen, zoals elektrificatie van vervoer en transport, wat voor minder fijnstof zorgt. Dit resulteert in een beter welzijn van burgers.

SDG 7 BETAALBARE EN DUURZAME ENERGIE

Verzekeren van toegang tot betaalbare, betrouwbare, duurzame en moderne energie voor iedereen

Door het toepassen van de CO₂-Prestatieladder worden organisaties uitgedaagd om het gebruik van fossiele energie terug te dringen en dat van hernieuwbare energie te vergroten. Dit draagt bij aan **subdoel 7.2 het aandeel hernieuwbare energie in de energiemix verhogen**. Enerzijds door zelf hernieuwbare energie op te wekken en anderzijds door deze in te kopen. De **KPI 7.2.1 'Aandeel hernieuwbare energie in de totale energie consumptie'** wordt beter **inzichtelijk** en vergroot door de CO₂-Prestatieladder.

9 INDUSTRY, INNOVATION AND INFRASTRUCTURE

SDG 9 INDUSTRIE, INNOVATIE EN INFRASTRUCTUUR

Bouw veerkrachtige infrastructuur, bevorder inclusieve en duurzame industrialisering en stimuleer innovatie

Het gebruik van de CO₂-Prestatieladder in de bouw, infrastructuursector en industrie draagt bij aan **Subdoel 9.4 Schonere infrastructuur en industrieën**. Hoewel 'de Ladder' ook al geruime tijd in andere sectoren en bij andere typen aanbestedingen wordt toegepast (zoals ICT, **Facilities** ⁷, Afval, etc.) wordt de Ladder nog steeds sterk vertegenwoordigd in de **Grond-Weg- en Waterbouw (GWW)** ⁷.

KPI 9.4.1 'CO₂ emissie per eenheid van toegevoegde waarde' wordt bevorderd met de CO₂-Prestatieladder.

12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION

SDG 12 VERANTWOORDE CONSUMPTIE EN PRODUCTIE

Verzeker duurzame consumptie- en productiepatronen

Subdoel 12.6 Bedrijven aanmoedigen om duurzaamheidsinformatie te integreren in hun rapporteringscyclus. Bedrijven en overheden implementeren met een certificering op de CO₂-Prestatieladder een CO₂-management-systeem. Daarnaast worden ze gestimuleerd om met interne en externe stakeholders te communiceren over CO₂. **KPI 12.6.1** 'Aantal organisaties met duurzaamheidsrapportage' wordt positief beïnvloed door SKAO.

SKAO geeft veel presentaties aan aanbestedende diensten die met de Ladder (willen) aanbesteden. Ook organiseerde SKAO in 2021 samen met Rijkswaterstaat en PIANOo het evenement event **'Impact maken met Klimaatneutraal Inkopen'** ⁷. Deze activiteiten dragen bij aan **subdoel 12.7: Duurzame praktijken bij overheidsopdrachten bevorderen**, en meer specifiek wordt **KPI 12.7.1** 'Mate van implementatie van duurzaam inkoop-beleid door publieke organisaties' hierdoor gestimuleerd.

13 CLIMATE ACTION

SDG 13 KLIMAATACTIE

Neem dringend actie om klimaatverandering en haar impact te bestrijden

SKAO levert met de CO₂-Prestatieladder met name een bijdrage aan **Subdoel 13.2 – Maatregelen tegen klimaatverandering**. Certificering op de CO₂-Prestatieladder zorgt bij gecertificeerde organisaties en gecertificeerde overheden voor inzicht in hun CO₂-emissies (**Indicator 13.2.2** totale emissies per jaar) en versnelling van het terugdringen van de CO₂-uitstoot. Hetzelfde geldt voor het toepassen van de CO₂-Prestatieladder bij inkoop en aanbestedingen door overheden.

SKAO besteedt veel aandacht aan kennisdeling over de CO₂-Prestatieladder en klimaat-gerelateerde ontwikkelingen, waarmee we invulling geven aan **subdoel 13.3 Educatie en bewustwording inzake klimaatverandering**. Denk hierbij aan **Communities of Practice** ⁷, die SKAO in 2021 voor Ministeries en waterschappen organiseerde, aan de nieuwsberichten op onze website en social media, en dat we jaarlijks een gastcollege geven aan studenten van Universiteit Utrecht.

17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS

SDG 17 PARTNERSCHAP OM DE DOELEN TE BEREIKEN

Versterk de implementatiemiddelen en revitaliseer het wereldwijd partnerschap voor duurzame ontwikkeling

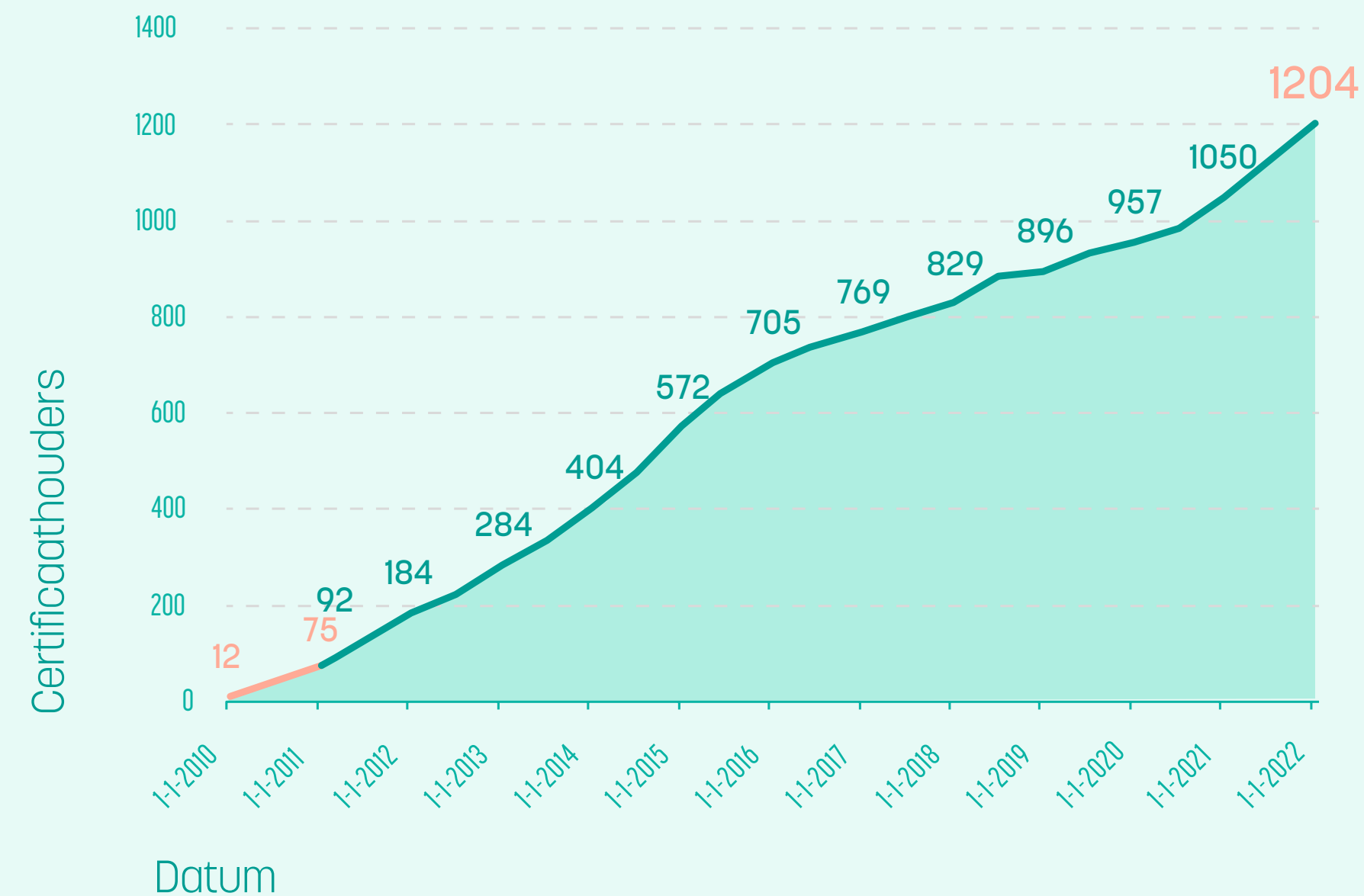
Subdoel 17.17 Doeltreffende openbare, publiek-private en maatschappelijke partnerschappen aanmoedigen is typerend voor de werkwijze van SKAO. In het DNA van SKAO is er één duidelijke weg vooruit naar een duurzame wereld: namelijk die van samenwerken. In nagenoeg alle activiteiten stimuleert SKAO het samenwerken en bundelen van krachten van bedrijven en overheden. Zo zijn overheden, marktpartijen en maatschappelijke organisaties vertegenwoordigd in ons **bestuur en het Centraal College van Deskundigen** ⁷, vragen wij regelmatig input aan onze stakeholders en nemen wij deel aan Buyer Groups. Dit geeft invulling aan het **subdoel 17.17 Doeltreffende openbare, publiek-private en maatschappelijke partnerschappen aanmoedigen**, typerend voor de werkwijze van SKAO.

Hans Kröder van Learn2Improve your planet heeft SKAO geholpen bij het bepalen op welke SDG's we directe impact hebben.

Facts & figures

CO₂-Prestatieladder 2021

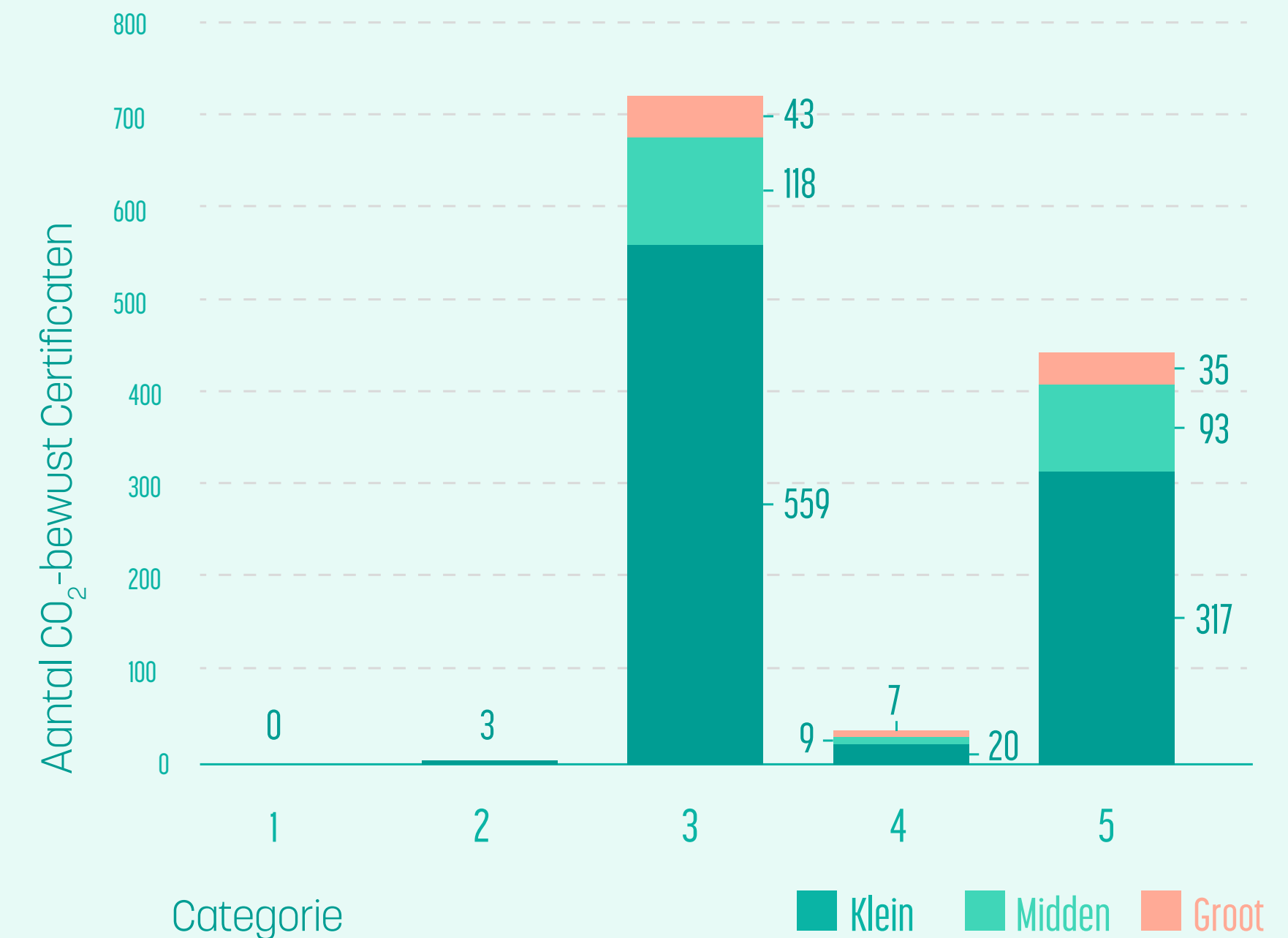
Aantal afgegeven certificaten

Sterke toename gecertificeerde organisaties

In 2021 is het aantal certificaathouders enorm toegenomen met 154 organisaties t.o.v. 2020. Dit is de sterkste stijging sinds 2014. Er zijn 1204 certificaten afgegeven op de CO₂-Prestatieladder. Op een certificaat kunnen meerdere organisaties (dochterondernemingen) staan. Er zijn ruim 4000 organisaties gecertificeerd.

Aantal certificaten per niveau

Aanbestedende diensten: meer dan 200

Selectie gecertificeerde organisaties 2021

Gijs Termeer
Programmadirecteur

‘Ik ben trots op de impact die we hebben gemaakt en de creativiteit en inventiviteit die we getoond hebben als team ondanks corona.’

Brian Heikamp
Marketing en Communicatie

‘Ons team is zeer betrokken geweest bij de ontwikkeling van onze nieuwe merkidentiteit. Onze strategie en positionering zijn nu gevangen in een ijzersterk merkverhaal en een nieuwe visuele identiteit.’

Hoogtepunten van 2021 volgens het secretariaat van SKAO

Maud Vastbinder
Projectmanager CO₂-Prestatieladder Europa

‘Ik ben trots op onze samenwerking met de IKEA Foundation; omdat zij ons zien als een sterke strategische partner die innovatie toepast om klimaatverandering tegen te gaan. De Ladder krijgt steeds meer bekendheid in het buitenland. Met steun van IKEA hebben wij in 2021 als doel om CO₂-reductie in Europa te versnellen door duurzame inkoop te stimuleren met de CO₂-Prestatieladder.’

Joleen Zuidema
Content en evenementen

‘2021 was natuurlijk het jaar van het evenement ‘Impact maken met Klimaatneutraal Inkopen’! 300 deelnemers en een in potentie onbeperkt aantal mensen dat het videomateriaal terugkijkt om met klimaatneutraal inkopen aan de slag te gaan. Trots!’

Christiaan van der Spijk
Junior quality assurance manager

‘Het beheer van het huidige handboek en doorontwikkeling naar een nieuw handboek staan centraal in mijn werkzaamheden. Via de maatregel-lijst laat ik zien welke maatregelen onze certificaathouders doorvoeren in hun organisatie en projecten, variërend van zero emissie bouw materieel tot aan gasloze kantoren.’

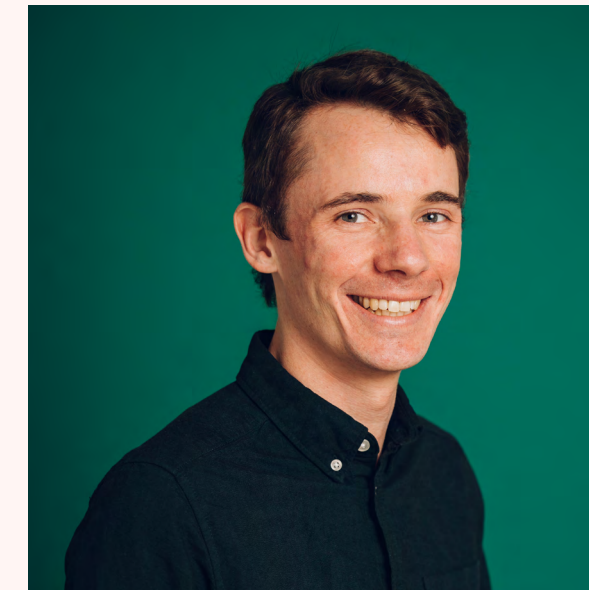
Tijmen de Groot
Beleid en ontwikkeling

‘Ik ben er zeer trots op dat we in 2021 een zorgvuldige inventarisatie hebben uitgevoerd voor de onderwerpen voor Handboek 4.0. En met ‘we’ bedoel ik hier uiteraard onze deskundigen in het CCvD, die onze belangrijkste belanghebbenden vertegenwoordigen, maar zeker ook alle certificaathouders en andere betrokkenen die hun input geleverd hebben via een enquête of deelname aan bijeenkomsten.’

Annemiek Lauwerijssen
Manager SKAO

‘Ik ben trots op het team en de drie nieuwe medewerkers die gestart zijn bij SKAO. Daarnaast is het bijzonder dat er in 2021 een sterke toename in het aantal gecertificeerde organisaties is geweest, Nederland heeft niet stilgezeten!’

George Thurley
Projectmedewerker CO₂-Prestatieladder Europa

‘Het is ons in 2021 goed gelukt om ons netwerk in te zetten om onze Europese contacten op te bouwen, en de kennis over en enthousiasme voor de Ladder (nog meer) te vergroten. Dat legt volgens mij een hele goede basis voor de rest van ons Europese project.’

Demi van Laaren
Office manager SKAO

‘In 2021 is het aantal certificaathouders enorm toegenomen! Ook in diversiteit. Als ik hoor dat een organisatie na verloop van tijd het certificeringsproces goed heeft doorlopen en ik daar een steentje aan heb kunnen bijdragen word ik daar blij van.’

Ghislaine Dubvalois
Programmamanager CO₂-Prestatieladder

‘Door het organiseren van de Community of Practices voor overheden om aan de slag te gaan met de CO₂-Prestatieladder, voor kennisontwikkeling en uitwisseling over het structureel monitoren en sturen op CO₂-emissies, draag ik bij aan het maken van impact.’

Klimaatverandering is een van de meest belangrijke maatschappelijke en politieke thema's van onze tijd en de IPCC-rapporten worden er met het verschijnen ervan niet milder op: er is geen tijd te verliezen om de schade nog zoveel mogelijk te beperken. Met een inkoopkracht van 83 miljard euro per jaar hebben overheden in Nederland gelukkig enorm veel invloed om passende keuzes te maken – en ze moeten ook wel, met de steeds kortere tijd die over is om de doelen van het Klimaatakkoord te halen.

Event Impact maken met Klimaatneutraal Inkopen

Impact maken met Klimaatneutraal inkopen

Thea Smid-Verheul (inkoopadviseur bij Twinkel), Ivo Bonajo (Duurzaamheidsmanager Rijksoverheid bij Ministerie van BZK) en Leentje Volker (Hoogleraar Integrated Project Delivery bij Universiteit Twente) in gesprek met dagvoorzitter Froukje Jansen tijdens het KNI Event.

Online event

Om overheden in hun rol als aanbestedende dienst hierin te ondersteunen, organiseren Rijkswaterstaat, PIANOo en SKAO op 14 oktober 2021 het event 'Impact maken met Klimaatneutraal Inkopen'.

Praktisch toepasbare trainingen

In de vorm van een gevarieerd plenair programma en zeven praktisch toepasbare trainingen, die allemaal zijn terug te kijken [↗](#), werd de nieuwe Aanpak Klimaatneutraal Inkopen gepresenteerd. Tijdens het online event kwamen meer dan 300 deelnemers alles te weten over hoe en met welke instrumenten zij klimaatneutraal kunnen inkopen en wat de laatste ontwikkelingen zijn. De trainingen zijn voor verschillende inkoopsectoren interessant en het aanbod is afgestemd op zowel koplopers als organisaties die nog aan het begin staan van klimaatneutraal inkopen.

Sessies terugkijken? Dat kan hier!

- Plenaire opening [↗](#)
- Maatschappelijk verantwoord en klimaatneutraal inkopen verankeren in de organisatie [↗](#)
- Wat is er eigenlijk aan beschikbaar instrumentarium klimaatneutraal inkopen? [↗](#)
- Van pilot naar opschaling [↗](#)
- Milieukostenindicator (MKI) in de aanbesteding [↗](#)
- CO₂-Prestatieladder en dialoog [↗](#)
- MKI en wegverharding [↗](#)
- Meetlat materieelinzet [↗](#)

Onderhoud Scheldelaan in Antwerpse haven

De CO₂-Prestatieladder wordt niet alleen in Nederland gebruikt als aanbestedingsinstrument. In België vinden momenteel meerdere pilotprojecten plaats waarbij certificering op de CO₂-Prestatieladder gunningsvoordelen oplevert in de aanbesteding. Eén van die projecten is het renovatieproject Scheldelaan. Welke rol speelde de CO₂-Prestatieladder in dat project? En welke duurzame maatregelen werden er getroffen?

Opbreken van fundering en onderfundering, affrezen van asfaltlagen, tonnen puin afvoeren en vervangen met nieuw materiaal... Het is slechts een kleine greep uit wat er allemaal moest gebeuren tijdens het onderhoudswerk op de Scheldelaan in de Antwerpse haven. Een flinke opgave, compleet met strakke deadline. Willemen Infra, de wegenbouw tak van bouwgroep Willemen en uitvoerder van het project, had drie maanden de tijd om de klus te klaren.

Projectleider Hans Hendrickx vertelt over de omvang van Project Scheldelaan, dat eerder dit jaar werd uitgevoerd: 'Het ging om een tweebaansweg van drie kilometer, compleet met parkeerzones en fietspaden, die volledig vernieuwd moest worden. Dan spreek je al snel over zo'n 30.000 vierkante meter aan materiaal (70 centimeter diep) dat we moesten afvoeren en vervangen.'

Eerste project met CO₂-Prestatieladder

Daarnaast stond duurzaamheid ook nog eens hoog op de agenda tijdens het project. Het werd namelijk in de markt gezet door het Agentschap Wegen en Verkeer (AWV) en die gebruikte de CO₂-Prestatieladder voor het eerst in een aanbesteding. Dirk van Troyen,

ingenieur wegmetingen bij het agentschap, licht die keuze toe: 'Een aantal jaar geleden is er een stuurgroep in het leven geroepen om te onderzoeken of de CO₂-Prestatieladder ook in België kan worden toegepast. In 2019 gaven de Vlaamse, Waalse en Brusselse regeringen groen licht voor een pilotfase. Dit project is daar onderdeel van.'

'In totaal worden er vijftientwintig pilotprojecten uitgevoerd met de CO₂-Prestatieladder. Vijf in Brussel, tien in Vlaanderen en tien in Wallonië', vervolgt hij. 'Project Scheldelaan is het eerste project met de CO₂-Prestatieladder dat in Vlaanderen uitgevoerd wordt.'

'Project Scheldelaan is het eerste project met de CO₂-Prestatieladder dat in Vlaanderen uitgevoerd wordt.'

– Dirk van Troyen, ingenieur wegmetingen bij Agentschap Wegen en Verkeer (AWV)

'De CO₂-Prestatieladder is strenger op wat groene stroom is. We waren sowieso al van plan om op termijn overstappen op Belgische groene stroom, maar door de Ladder hebben we dat sneller opgepakt.'

– Franky van den Berghe, duurzaamheidsmanager Willemen Groep

Eigen invulling

De Belgische stuurgroep maakte verschillende afspraken over de CO₂-Prestatieladder. Zo krijgen bedrijven met niveau 4 of 5 op de Ladder voorlopig dezelfde fictieve korting als bedrijven met een certificaat op niveau 3. Op die manier worden kleine aannemers (die nog geen ervaring hebben met de CO₂-Prestatieladder) niet benadeeld. Daarnaast is er een document opgesteld dat aanbesteders helpt om de CO₂-Prestatieladder te gebruiken.

Klimaatneutraal bouwen

Van de drie grote aannemers die zich inschreven voor Project Scheldelaan (allen gecertificeerd op niveau 3 van de Ladder) mocht Willemen Infra aan de slag. Het bedrijf behaalde niveau 3 op de Ladder door zijn CO₂-voetafdruk in kaart te brengen en daar reductiedoelstellingen aan te verbinden. Franky van den Berghe, duurzaamheidsmanager bij het bedrijf: 'We willen binnen drie jaar tien procent minder CO₂ uitstoten, met 2019 als referentiejaar en in relatie tot onze omzet.'

Willemen Infra is ondertussen al bezig met het behalen van een certificaat op niveau 4 of 5 van de CO₂-Prestatieladder. Duurzaamheid staat tegenwoordig namelijk hoog op de agenda, vertelt Van den Berghe. En een hoger niveau op de Ladder sluit daar goed bij aan: 'Duurzaamheid was vroeger altijd iets dat we erbij deden, maar tegenwoordig is het echt geïntegreerd in onze strategie en beleid. We willen in de hele bedrijfsvoering maximale waarde realiseren met zo min mogelijk impact op het milieu. Het einddoel: klimaatneutraal bouwen zonder negatieve gevolgen voor ecosystemen. Daar komt veel bij

kijken. Van optimaal gebruik en beheer van grondstoffen tot innovatieve en circulaire bouwmethodes.'

Groene stroom en hergebruik van materiaal

Ook tijdens Project Scheldelaan werden er meerdere duurzame maatregelen getroffen. Zo maakte Willemen Groep de overstap van groene stroom uit Europa naar groene stroom uit eigen land, voor alle kantoren, magazijnen en productiefaciliteiten. 'Groene stroom is groene stroom in België, ongeacht de oorsprong ervan', vertelt Van den Berghe. 'Maar de CO₂-Prestatieladder is daar strenger op. We waren sowieso al van plan om op termijn overstappen op Belgische groene stroom, maar door de Ladder hebben we dat sneller opgepakt.'

Ten tweede werd er ingezet op hergebruik van materiaal om de CO₂-voetafdruk van Project Scheldelaan te drukken. Hendrickx: 'We hebben zo'n tien procent van de oude ondergrond van het wegdek opnieuw ingezet, door het te mengen met nieuw materiaal en in te frezen met cement. Dan praat je al snel over zo'n 5.000 kubieke meter (m³) aan zand dat we niet hoefden af en aan te voeren.'

Duurzamer asfalt

Ten derde zette Willemen Infra in op het gebruik van asfalt met verlaagde temperatuur (avt). Asfalt wordt normaliter geproduceerd op een temperatuur van ongeveer 180 graden Celsius. Maar door bepaalde technieken toe te passen, zoals het opschuimen van het bitumen, kan een temperatuur van 120 graden Celsius ook volstaan. Hendrickx: 'Hogere temperaturen staan gelijk aan meer energieverbruik, zo simpel is het.

Als je het proces op een lagere temperatuur uitvoert, bespaar je dus energie.'

Tot op heden wist Willemen Infra niet precies hoeveel energie ze bespaarden met deze milieuvriendelijkere vorm van asfaltproductie. Maar voor de CO₂-Prestatieladder werd dat voor het eerst in kaart gebracht. Van den Berghe: 'Het zorgt voor ongeveer vijftien procent minder aardgasverbruik in onze asfaltcentrales.'

Geleerde lessen

Voor alle betrokken partijen was Project Scheldelaan een leerzame ervaring met betrekking tot de CO₂-Prestatieladder. Volgens Hendrickx diende de Ladder bijvoorbeeld als een mooie stok achter de deur, om te blijven nadenken over verbeterlagen. 'Je gaat processen slimmer inrichten, zaken combineren, noem maar op. De energie- en materiaalbesparingen die je daarmee bespaart, zijn niet alleen goed voor het milieu. Ze verbeteren ook je concurrentiepositie. In België is de concurrentie vrij scherp, dus dat is mooi meegenomen.'

Daarnaast zorgde de CO₂-Prestatieladder ervoor dat duurzaamheid prominenter op de agenda kwam te staan bij Willemen Groep, voegt Van den Berghe toe. 'Het beleid werd er beter van en medewerkers werden meer betrokken. Duurzaamheid leeft nu veel meer. Niet alleen bij de directie, maar ook op de werkvloer.'

Positief over de Ladder

Volgens opdrachtgever Van Troyen biedt Project Scheldelaan veel perspectief voor de toekomst: 'We zijn tot nu toe erg positief over de CO₂-Prestatieladder. Ik denk dat de kans groot is dat het in de toekomst op grote schaal wordt ingezet in België én dat het aannemers zal aansporen om meer duurzame maatregelen te nemen.'

'Door de CO₂-Prestatieladder kwam duurzaamheid prominenter op de agenda te staan bij Willemen Groep. Het beleid werd er beter van en medewerkers werden meer betrokken. Duurzaamheid leeft nu veel meer. Niet alleen bij de directie, maar ook op de werkvloer.'

– Franky van den Berghe, duurzaamheidsmanager Willemen Groep

De impact van de Maatregellijst op organisaties in 2021

In de rapportage van de **Maatregellijst van de CO₂-Prestatieladder over 2021** is in de volle breedte zichtbaar dat de energietransitie op gang komt. De vraag is alleen of het snel genoeg gaat

De ruim 1.200 certificaathouders op de CO₂-Prestatieladder rapporteren jaarlijks over de genomen en geplande maatregelen om CO₂ te reduceren. Gezamenlijk gaat het inmiddels om bijna 30.000 maatregelen. Gemiddeld zo'n 25 per organisatie.

Eigen opwek blijft sterk toenemen

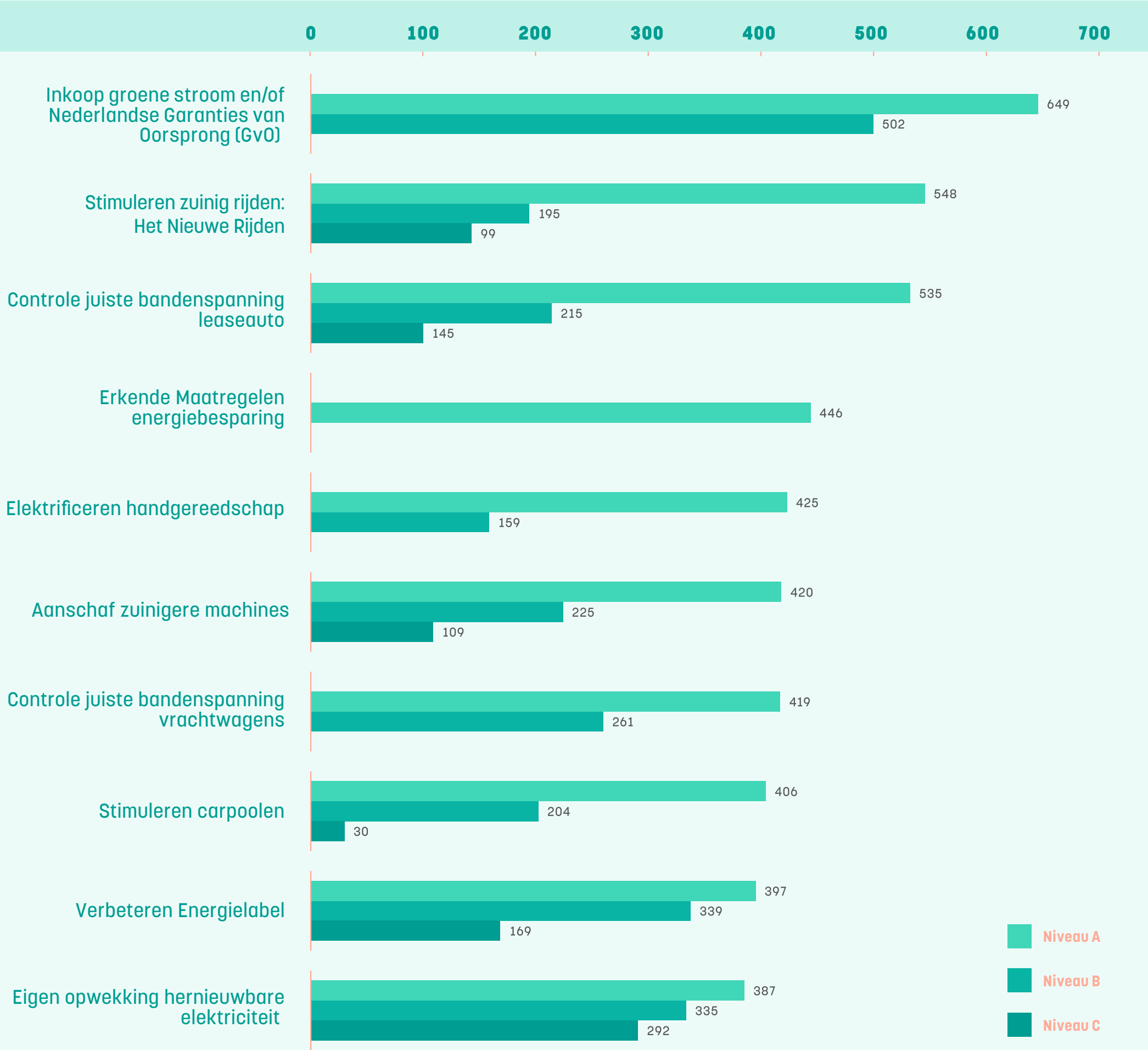
In Nederland wordt hard gewerkt aan meer duurzame energie middels zon (op dak en grond) en wind (op zee en land). In de zomer van 2021 zijn er 30 regionale energiestrategieën (RES-en) gepubliceerd. Daarin is ook veel aandacht voor zon op (grote) daken. Dit zie je ook terug in de Maatregellijst. Bijna 1 op de 5 organisaties maakt inmiddels werk van eigen opwek bij bedrijfspanden. Bij kantoren is dit inmiddels zelfs 1 op de 3. In praktisch alle gevallen gaat dit om zonnepanelen. Deze groei is hard gegaan de afgelopen jaren. Steeds meer organisaties kiezen ervoor zélf duurzame stroom te gaan opwekken in plaats van enkel (Nederlandse) groene stroom in te kopen. Veertien organisaties wekken daarbij bewust veel meer elektriciteit op dan ze zelf nodig hebben, voor levering aan derden in de

omgeving. Hopelijk zet dit door in de komende jaren. De betere koppeling van vraag en aanbod van elektriciteit gaat daarbij vermoedelijk een belangrijke nieuwe maatregel worden. De net-beheerders hebben namelijk steeds meer problemen in het verzorgen van voldoende transportcapaciteit op het regionale en lokale stroomnet.

Sterke toename elektrificering mobiliteit en mobiele werktuigen

In 2030 mogen er volgens afspraken uit het Klimaatakkoord geen auto's op fossiele brandstof meer verkocht worden. Daarnaast zet de Nederlandse overheid in op een volledig emissieloze bouw in 2030. Voor mobiliteit, transport en voor alle bouwactiviteiten is elektrificatie een belangrijke reductiestrategie. In de Maatregellijst begint dit zichtbaar op gang te komen. Afgelopen jaar waren we hier nog kritisch over. Maar het aantal organisaties dat tenminste één mobiel werktuig in gebruik heeft, is in 2021 meer dan verdubbeld. Ongeveer 1 op de 5 organisaties dat mobiele werktuigen heeft, heeft nu tenminste één elektrische machine. Bijna een

Meest geïmplementeerde maatregelen

De top 10 van meest geïmplementeerde maatregelen in 2021. Dit betreft het aantal organisaties dat een bepaalde maatregel genomen heeft. Per maatregel is de mate van implementatie te zien (niveau A, B of C).

derde van de organisaties heeft inmiddels tenminste 5% van hun auto's elektrisch. Een toename van 45%! Bij meer dan een tiende is dit al meer dan 15%. Mooie cijfers. Juist de leasemarkt kan een enorme stimulans voor elektrificering van personenmobiliteit zijn. Hierop moet de komende jaren dus doorgepakt worden.

Opkomst gasloze kantoren, maar Label C blijft achter

Het stoppen met aardgas in de gebouwde omgeving is een andere belangrijke pijler van het Klimaatakkoord. In 2030 moeten er 1,5 miljoen gebouwen van het aardgas gehaald zijn. Een nieuwe maatregel op de Maatregellijst in 2021 is het gasloze kantoor. En in één jaar geven 140 organisaties aan daar werk van te maken. Tegelijkertijd moeten volgens de wet op 1 januari 2023 alle kantoren Energielabel C hebben. Implementatie van deze maatregel neemt langzaam toe, maar volgens de Maatregellijst heeft op dit moment 339 (33%) van de organisaties een gemiddeld Energielabel C of beter voor hun

gebouwen. Dit aantal groeide met 25% in 2021, maar het betekent ook dat er nog zeker twee derde niet aan de wettelijke verplichting van 1 januari 2023 voldoet. Met de huidige crisis in Oekraïne en de mede daardoor gestegen prijzen voor gas zouden deze organisaties nu toch definitief om moeten gaan om echt werk te maken van de verduurzaming van deze kantoren en panden.

Er is kortom een sterke toename in de eigen opwek van energie en de elektrificatie van mobiliteit en mobiele werktuigen. Ook zijn maatregelen om kantoren van het gas af te krijgen in opkomst. Maar of het nu snel genoeg gaat, dat blijft nog de vraag. De uitwerking van de plannen van het nieuwe kabinet en de inzet van het Klimaatfonds van 35 miljard euro gaan daar mede bepalend in zijn.

Wilt u meer weten over welke maatregelen organisaties in 2021 hebben genomen? [Lees de rapportage Maatregellijst 2021](#).

Maatregelenlijst in cijfers

	2021	2020	2019	2018	2017	2016
Aantal organisaties dat ML heeft ingevuld	1175	1044	945	880	839	722
Maatregelen geïmplementeerd*	17970	15042	13560	11403	10010	6033
Maatregelen gepland (totaal)	10223	8282	7175	6095	4749	3259
Maatregelen NIEUW toegevoegd (totaal)	582	466	528	382	603	850
Maatregelen geïmplementeerd (gemiddeld per bedrijf)	17,3	16,2	16,4	14,9	13,6	9,4
Maatregelen gepland (gemiddeld per bedrijf)	8,7	7,9	7,6	6,9	5,7	4,5
Maatregelen NIEUW toegevoegd (gemiddeld per bedrijf)	0,4	0,4	0,6	0,4	0,7	1,2

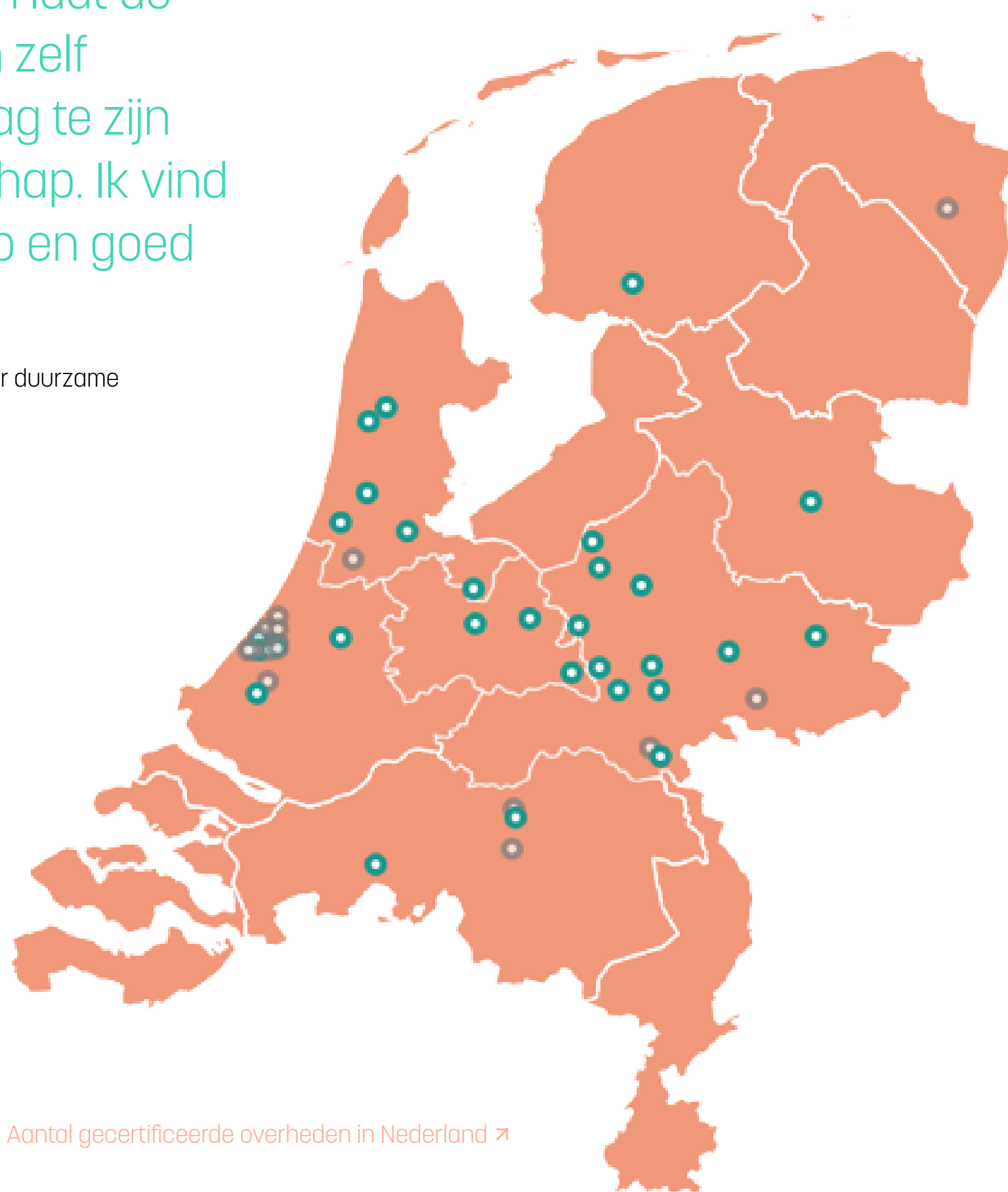
Aantal organisaties per categorie

De Maatregellijst is gestructureerd in 17 categorieën. Per categorie wordt het aantal organisaties weergegeven dat één of meer maatregelen binnen die categorie heeft geïmplementeerd.

‘Via de campagne ‘Iedereen doet wat’ vragen we heel Nederland om kleine of grote stappen te nemen voor een duurzamer leven. Met het besluit om de CO₂-Prestatieladder in te voeren laat de Rijksoverheid zien zelf serieus aan de slag te zijn met deze boodschap. Ik vind dit een mooie stap en goed signaal.’

– Ivo Bonajo, programmamanager duurzame bedrijfsvoering Rijksoverheid

Aantal gecertificeerde overheden in Nederland ↗

Aantal gecertificeerde overheden in 2021 groeit rap

Nederland maakt serieus werk van de uitvoering van het Klimaatakkoord van Parijs. Het kabinet heeft in haar regeerakkoord stevige doelen voor CO₂-reductie in 2030 opgenomen.

In 2050 moet Nederland vervolgens klimaatneutraal zijn. Gemeenten, provincies en waterschappen spelen een belangrijke rol bij het behalen van deze doelen en het vormgeven van de energietransitie op een lokaal niveau. En om hier concreet, op korte termijn en op een gestructureerde manier invulling aan te geven, zetten zij steeds vaker de CO₂-Prestatieladder in. Als aanbestedingsinstrument, maar zeker ook om zelf met structurele CO₂-reductie bij te dragen aan de oplossing en zo het goede voorbeeld te geven.

In 2021:

- Besloot de Rijksoverheid dat **alle ministeries zich gaan certificeren** ↗ op de CO₂-Prestatieladder om de eigen uitstoot in kaart te brengen en te sturen op structurele CO₂-reductie;
- Ging er een **Community of Practice (CoP)** ↗ van start om ministeries en te ondersteunen in hun certificeringsproces;

- Behaalde **Ministerie IenW het hoogste niveau van de CO₂-Prestatieladder** ↗: niveau 5;
- Behaalden **Ministerie EZK en Ministerie LNV** ↗ een certificaat op niveau 3;
- Behaalden nog eens 6 gemeenten (Amersfoort, Ede, Hilversum, Veenendaal, Zaanstad), 1 waterschap (Aa en Maas) en de vervoerregio Amsterdam een certificaat op de CO₂-Prestatieladder;
- En gaf de Unie van Waterschappen het dringende advies af aan **alle waterschappen om uiterlijk in 2025 gecertificeerd te zijn** ↗ op de CO₂-Prestatieladder om de eigen bedrijfsvoering te verduurzamen.

Welke overheden zijn gecertificeerd?

Een overzicht van gecertificeerde overheden en overheden die bezig zijn het certificaat te behalen is te vinden op de website van de CO₂-Prestatieladder. Klik hiervoor op het landkaartje.

Doorontwikkeling van het CO₂-Prestatieladder Handboek

De CO₂-Prestatieladder is constant in ontwikkeling. Het **Centraal College van Deskundigen (CCvD)** **bestaat uit bedrijven, overheden en maatschappelijke organisaties en is verantwoordelijk voor de inhoud van het nieuwe Handboek.**

Aan het begin van 2021 zijn zij begonnen met het evalueren van Handboek 3.1 aan de hand van hun eigen ervaringen. In het voorjaar heeft het CCvD een zo compleet mogelijke lijst met meer dan 60 signalen uit de markt opgesteld die mogelijk relevant zijn voor de doorontwikkeling. Uit deze zeer uitgebreide lijst zijn 8 hoofdonderwerpen gekozen die in juli 2021 via een vragenlijst zijn voorgelegd aan alle belanghebbenden van de CO₂-Prestatieladder. Deze **acht hoofdonderwerpen waren** **:**

- De ambitie van de CO₂-Prestatieladder als geheel en het ambitieniveau van de reductiedoelstellingen
- Projecten met gunningvoordeel en scope 3 emissies
- Beter inzicht verkrijgen in de impact van de ladder
- Aansluiten bij klimaatbeleid
- De boundarybepaling
- Opbouw van de norm en gebruiksvriendelijkheid van het Handboek
- De groottecategorie van certificaathouders
- Energiebesparing in de Ladder en groene stroom met emissiefactor 0

Via deze vragenlijst hebben maar liefst 356 respondenten input geleverd voor de wijzigingen. SKAO heeft een grondige analyse gemaakt en de output van dit onderzoek wordt door het CCvD meegenomen als advies in de doorontwikkeling. De inhoudelijke doorontwikkeling is vervolgens gestart in diverse werkgroepen. Het is het streven van SKAO om in het voorjaar van 2023 Handboek 4.0 te publiceren.

Meetlat materieelinzet

Klimaatakkoord, stikstofproblematiek, SchoneLuchtakkoord: de ontwikkeling richting een zero-emissie bouwplaats is onvermijdelijk, maar kost tijd. De 'power of procurement' kan nu al helpen om aannemers uit te dagen minder diesel te gebruiken en in te schrijven met schoner materieel en schonere brandstoffen of elektriciteit. Daarvoor heeft SKAO samen met opdrachtgevers en marktpartijen de 'Meetlat Materieelinzet' ontwikkeld.

De Meetlat Materieelinzet is een scoremethodiek, die gebruikt kan worden in aanbestedingen. De Meetlat Materieelinzet maakt het mogelijk om de inzet van schoner materieel en schonere brandstoffen of elektriciteit op een laagdrempelige manier af te zetten tegen een traditionele aanbesteding op basis van diesel. In 2021 hebben de eerste opdrachtgevers de meetlat ingezet bij aanbestedingen.

Hoe werkt deze meetlat en hoe kan je er als lokale opdrachtgever mee aan de slag?

[BEKIJK HIER →](#)

IKEA Foundation ondersteunt CO₂-Prestatieladder in Europa

#ForTheHomeWeShare

De CO₂-Prestatieladder heeft zich in de afgelopen 12,5 jaar ontwikkeld tot het meest succesvolle **maatschappelijk verantwoord inkoopt (MVI)** instrument van Nederland dat bedrijven en overheden helpt bij het reduceren van CO₂ en kosten.

Door toenemende internationale interesse is SKAO in 2021 begonnen met het onderzoeken of de CO₂-Prestatieladder ook in **Europa** kan worden ingezet. SKAO krijgt daarbij financiële ondersteuning van de **IKEA Foundation**. De IKEA Foundation werkt samen met sterke strategische partners die innovatieve benaderingen toepassen om klimaatverandering tegen te gaan.

Het versnellen van CO₂-reductie door duurzaam inkopen

Hoewel Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) wordt beschouwd als een effectief beleidsinstrument om klimaatverandering tegen te gaan, worden veel Europese landen nog steeds geconfronteerd met bepaalde obstakels bij de uitvoering van een dergelijk beleid. Eén van de problemen is dat er een gebrek is aan praktische duurzaamheidsinstrumenten.

Het project 'Accelerating carbon emission reduction through the power of procurement, by dissemination of the CO₂ Performance Ladder in Europe' heeft als doel CO₂-reductie in Europa te versnellen door duurzame inkoop te stimuleren middels de CO₂-Prestatieladder. SKAO gaat samen met Europese aanbestedende diensten onderzoeken hoe zij met de CO₂-Prestatieladder impact kan maken door het instrument in te zetten bij aanbestedingen. Het project heeft een looptijd van 1,5 jaar, van augustus 2021 tot januari 2023.

SKAO werkt tijdens het project nauw samen met het **International Institute for Sustainable Development (IISD)**. IISD is een onafhankelijke denktank en staat voor het versnellen van oplossingen voor een stabiel klimaat, duurzame hulpbronnen en eerlijke economieën.

Belgische overheden

Belgische overheden experimenteren de komende jaren in hun aanbestedingen met de CO₂-Prestatieladder. Zowel Vlaanderen, Wallonië als Brussel doet mee. Zijn de resultaten van de pilotfase positief? Dan wordt de Ladder ook bij onze zuiderburen de norm.

Over de IKEA Foundation

De IKEA Foundation is de filantropische tak van de INGKA Foundation, de eigenaar van de Ingka Group (IKEA bedrijven). De foundation richt zich op het verbeteren van het leven van kwetsbare kinderen, door hun families in staat te stellen een duurzaam levensonderhoud te creëren en klimaatverandering tegen te gaan. Op het gebied van tegengaan van klimaatverandering werkt de IKEA Foundation samen met sterke strategische partners die innovatieve benaderingen toepassen om grootschalige resultaten te bereiken. De IKEA Foundation gelooft in de onvoorwaardelijke samenwerking tussen landen, overheden, bedrijven en mensen voor het creëren van een betere toekomst. Daarom ondersteunen zij programma's die nieuwe en ongekende samenwerkingen tussen bedrijven, het maatschappelijk middenveld en overheden bevorderen.

Rijkswaterstaat zet de CO₂-Prestatieladder al geruime tijd in bij aanbestedingen in de Grond-, Weg-, en Waterbouwsector. Sinds enkele jaren wordt nu ook voor de warme drankensector gebruik gemaakt van het gunningsinstrument. En niet zonder succes: zoals Rijkswaterstaat uitvroeg, reageerde de markt.

Projectcase CO₂-Prestatieladder

Warme drankenautomaten leveren, installeren, onderhouden inclusief ingrediënten en bekertjes

Johan Moesman, senior inkoopadviseur bij Inkoop Uitvoeringscentrum (IUC) van Rijkswaterstaat Corporate Dienst (CD), vertelt hoe die sturende beweging eruitzag (en ziet) bij twee opeenvolgende aanbestedingen.

Waarom is IUC begonnen met de Ladder?

Johan: 'Als IUC van Rijkswaterstaat CD willen we de meest duurzame inkoopafdeling zijn en is het een speerpunt om duurzaam in te kopen op alle vlakken. Dat begint bij het inkopen van diensten en goederen die aan bepaalde milieucriteria voldoen, zoals meubilair van FSC-hout, dat PFC-vrij is en geen toxische stoffen bevat. Ook passen we al jaren de internationale sociale voorwaarden toe zoals die zijn vastgelegd door PIANOo; we houden ons aan de social returnregels van duurzame inzetbaarheid, waarbij het de doelstelling is om mensen terug te laten keren tot de arbeidsmarkt.'

Maar op een gegeven moment – dat is nu zo'n drie jaar geleden, toen ook het Klimaatakkoord in Nederland werd vastgesteld – hebben we ook besloten dat we onze CO₂-voetafdruk wilden verkleinen. Toen kwamen we bij de CO₂-Prestatieladder terecht: dat is daar immers een middel voor.'

'Toen we besloten dat we onze CO₂-footprint wilden verkleinen, kwamen we bij de CO₂-Prestatieladder terecht. Dat is daar immers een middel voor.'

– Johan Moesman (RWS)

Leent de warme drankensector zich wel voor het structureel verminderen van CO₂-uitstoot?

Johan: 'Zeker. Dat begint al bij de koffieboer: die kan wel of niet duurzaam telen. Daarna moeten de koffiebonen een weg afleggen tot ze bij de consument zijn, waarbij het aantal tussenhandelaren en de wijze van transport van grote invloed is op de CO₂-uitstoot. Ook de organisatie rondom de koffiemachines betekent een hoop transportmomenten: ze moeten gevuld worden, schoongemaakt en het afval moet worden afgevoerd. En dat voor een grote hoeveelheid automaten: voor RWS waren dat er 450, voor het ministerie van Defensie maar liefst 1400. Die hele keten stuur je met de manier waarop je aan-

besteedt, en in ons geval was dat in beide gevallen voor acht jaar. Je kunt dus voor langere tijd enorme invloed uitoefenen op het verminderen van CO₂-uitstoot.'

Welk effect van 'aanbesteden met de Ladder' zag je als eerste?

Johan: 'Twee jaar geleden, maart 2019, zijn we begonnen met een aanbesteding voor 1400 warme drankenautomaten bij Defensie. De categorie catering lag toen nog bij ons. Omdat de markt nog niet zo heel ver was en we proportioneel wilden blijven met de eisen, hebben we in de aanbesteding gunningvoordeel verleend aan niveau 1 t/m 3 van de CO₂-Prestatieladder. Omdat inschrijvers er

‘Je kunt dus voor langere
tijd enorme invloed
uitoefenen op het verminderen
van CO₂-uitstoot.’

extra punten mee konden verdienen, stuurden we ze eigenlijk om voor het hoogste ambitieniveau te gaan, in dit geval niveau 3. En dat is ook precies wat er gebeurde: alle vier de inschrijvers hebben aangegeven binnen een jaar een Laddercertificaat op niveau 3 te zullen behalen.’ Een mooi resultaat dus, dat voor de afdeling smaakte naar meer.

Wat was de volgende stap?

Een jaar later, maart 2020. RWS zet weer een stap verder in het aanjagen van de markt. Johan vertelt: ‘toen hebben we een aanbesteding voor warme dranken bij Rijkswaterstaat in de markt gezet. Daar zijn we weer verder gegaan in de eisen, want we wilden graag de keten van koffieproducent tot gebruiker heel kort houden en de boeren een eerlijke prijs betalen. De prijs die de boeren zouden moeten krijgen, hebben we berekend en het was aan de inschrijvers om aan te geven hoe zij deze prijs zouden borgen terwijl ze de keten zo kort mogelijk zouden houden. Om zelf als afnemer ook verantwoordelijkheid te nemen, hebben we een minimale afnamegarantie gegeven van minimaal 3 miljoen consumpties per jaar en zaten er geen optiejaren in het contract.’ Johan legt uit dat inschrijvende partijen op die manier zekerheid konden bieden aan de boeren. ‘Normaal was het heel aantal consumpties veel vrijblijvender, wat duurzame samenwerking bemoeilijkte.’

Hoe heeft de winnende partij invulling gegeven aan dit gunningscriterium?

Johan: ‘Selecta won de aanbesteding. De partij had in drie landen een koffiecoöperatie

gevonden die speciaal voor Rijkswaterstaat de bonen beschikbaar zou stellen, met daarbij een kleine importeur en brander. De keten was dus in één keer heel kort. Alle overbodige partijen zoals extra importeurs, tussenpersonen en makelaars vielen weg, met als gevolg dat de afgesproken prijs daadwerkelijk naar de boeren ging en dat die vervolgens konden investeren in duurzaamheid. Rechtstreekse impact dus.’

Wat was het effect van de CO₂-Prestatieladder in deze aanbesteding?

Johan: ‘naast onze vraag naar een korte keten en een eerlijke prijs voor de boeren, hebben we ook gunningvoordeel verleend tot en met niveau 5 van de CO₂-Prestatieladder. Omdat het een contract betrof van acht jaar, hebben we aangegeven dat organisaties het certificaat voor niveau 1 t/m 3, 4 en 5 in respectievelijk 1, 2 en 3 jaar mochten behalen. Het gevolg? Alle partijen schreven zich in met ambitieniveau 5. Als aanbestedende dienst hebben we dus echt invloed gehad.’

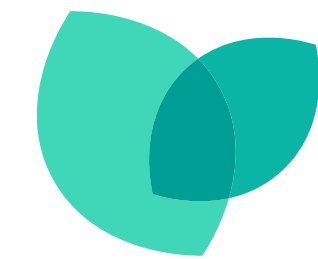
Winnende partij Selecta zal als gevolg binnen enkele jaren gecertificeerd zijn op het hoogste niveau. Want als dat niet binnen de gestelde termijn gebeurt, hangt daar een stevige boete aan. Johan vertelt dat het behouden van het certificaat gedurende de looptijd van het contract ook is geborgd. Dit betekent dus dat Rijkswaterstaat aanjager is van acht jaar durende structurele CO₂-reductie in de bedrijfsvoering en de keten van Selecta. De koffieleverancier is nu gecertificeerd op niveau 3, net zoals Maas en Jacobs Douwe Egberts Nederland.

Een nieuwe huisstijl voor de CO₂-Prestatieladder

Een goede merkpositie zorgt voor herkenbaarheid en consistentie. In 2021 zijn wij de uitdaging aangegaan om onze merkidentiteit ter vernieuwen en hebben wij onze nieuwe huisstijl en logo ↗ voor de CO₂-Prestatieladder gepresenteerd.

Oud logo

CO₂-PRESTATIELADDER

Nieuw logo

Stichting Klimaatvriendelijk Aanbesteden & Ondernemen

Zuilenstraat 7a, 3512 NA Utrecht
+31 (0)30 711 6800
info@skao.nl